

#44

Zeszyty Artystyczne

TKANINA ARTYSTYCZNA
Wobec współczesności

TEXTILE ART
In the face of contemporary times

Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz
w Poznaniu

2(44)/2023

In memoriam

Wspomnienie o Irku **– profesorze** **Ireneuszu Domagale** **(1952–2023)**

Il. 1.
Profesor Ireneusz Domagała, fot. Archiwum Biura Promocji UAP

14 lutego 2023 roku był dla mnie bardzo smutnym dniem. Ale nie tylko dla mnie, lecz także dla całej społeczności akademickiej Uniwersytetu Artystycznego im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu oraz z całą pewnością – również dla wielu, wielu jeszcze innych osób. W tym dniu bowiem w Poznaniu, w Domu Pożegnań przy ul. Cmentarnej 12 na Junikowie, odbyło się nasze ostatnie „spotkanie” z prof. Ireneuszem Domagałą – wybitnym scenografem, kostiumografem i grafikiem, jak również nauczycielem aka-

demickim związanym w ostatnich latach z Katedrą Ubioru Wydziału Architektury Wnętrz i Scenografii Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu, w której prowadził własną pracownię.

Dla mnie jednak profesor Ireneusz Domagała był po prostu Irkiem – bliską mi Osobą, którą bardzo lubilem i ceniłem, i którą znałem ponad dwadzieścia lat. Irek przez kilka ostatnich miesięcy swojego życia bardzo ciężko chorował. Choroba ta ujawniła się nagle i bardzo szybko rozwijała się, co niestety zakończyło się śmiercią Irka 9 lutego 2023 roku. Kilka miesięcy wcześniej – latem 2022 roku – nic tego nie zapowiadało i wszyscy myśleliśmy, że Irek przez długi jeszcze czas będzie z Nami, zdrow i pełen energii... Niestety los zdecydował inaczej...

Irek nie był poznaniakiem. Pochodził z Radomia. W czasie swojej nauki w Technikum Mechanicznym (w tym właśnie mieście) uczęszczał również na zajęcia w Ognisku Plastycznym, co silnie wpłynęło na Jego dalsze decyzje oraz zainteresowania sprawami sztuki. Zainteresowania te zdecydowały o wyborze poznańskiej Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych jako miejsca studiów artystycznych. W 1979 roku Irek uzyskał dyplom z wyróżnieniem z grafiki warsztatowej w tej właśnie Uczelni i od tego czasu był nierozłącznie z nią związany. Studiował w pracowniach: Waldemara Świerzego, Lucjana Mianowskiego, Antoniego Zydronia i Magdaleny Abakanowicz, która rozbudziła w nim wielką fascynację miękkimi strukturami przestrzennymi i reliefowymi. W latach 1990–2016 prowadził na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu XII Pracownię Rysunku na Wydziale Malarstwa i Rysunku, a od 2012 roku również Pracownię Kostiumu Teatralnego na Wydziale Architektury Wnętrz i Scenografii UAP, która wcześniej, w latach 2010–2012, funkcjonowała pod nazwą Eksperyment w Kostiumie Teatralnym.

Jego doświadczenia zawodowe były rozległe – zajmował się zarówno tworzeniem grafik i rysunków, ale przede wszystkim projektowaniem scenografii i kostiumów teatralnych oraz kreowaniem autonomicznych prac z pogranicza quasi-rzeźby i niekonwencjonalnie pojmowanego, eksperymentalnego i metaforycznego zarazem w wymowie „stroju parascenicznego”. Jego działalność dotycząca projektowania scenografii i kostiumów teatralnych miała swój początek w latach 80. W 1983 roku zaprojektował kostium sceniczny do monodramu Samuela Becketta *Kroki* – monodramu, w którym występowała Krystyna Feldman, na „Scenie Pod Lipami” w Poznaniu, a w 1985 roku scenografię i kostiumy do sztuki Nikołaja Gogola *Ożenek* dla Teatru Dramatycznego w Elblągu.

W późniejszych latach Irek projektował scenografie i kostiumy między innymi dla: Polskiego Teatru Tańca w Poznaniu, Teatru Wielkiego w Poznaniu, Teatru Wielkiego w Łodzi, Opery Śląskiej w Bytomiu i wielu innych tego rodzaju placówek. W sumie zrealizował ponad 60 projektów

scenograficznych i kostiumowych. Był doceniany za swoją działalność, o czym między innymi świadczą przyznawane mu odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi w 2005 roku oraz Brązowy Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” w roku 2013. Jego scenografie dążyły zazwyczaj do wizualnej prostoty, operowały lapidarnym „znakiem plastycznym” i były niezwykle wymowne pod względem symboliczno-treściowym. Nie były to „iluzjonistyczne” dekoracje teatralne, lecz raczej odpowiednio przetworzone, esencjonalne „urzeczywistnienia” wizji, które korespondowały oczywiście z określonym „wyjściowym materiałem dramaturgicznym”. Inspiracji do projektów kostiumów poszukiwał Irek najczęściej w sferze reminiscencji wywodzących się z osiągnięć samej sztuki, np. dawnego malarstwa, co dało o sobie znać między innymi w projektach kostiumów do baletu *Don Kichot*, zrealizowanych w 2003 roku dla Opery Śląskiej w Bytomiu. Co ciekawe, teatralne inspiracje i doświadczenia Irka wpływały znacząco na drugi biegun Jego poszukiwań artystycznych – bardzo interesującą w swych reprezentacjach twórczość graficzną, w której najczęściej eksplorowanym tematem był motyw maski – także silnie związany z szeroko pojmowaną dziedziną teatru i kreacji scenicznych.

Maska stała się również bardzo istotnym motywem w jednym z najciekawszych projektów artystycznych Irka, zatytułowanym „Maski z czasów zarazy”, o którym miałem przyjemność w swoim czasie napisać obszerny studyjny tekst, opublikowany w książce o tym samym tytule pod redakcją Irka – książce, która ukazała się drukiem w 2022 roku. Wspomniany powyżej projekt, realizowany w czasach pandemii Covid-19, związany był z tworzeniem rozmaitych masek, które prezentowane były przez Irka na Jego własnej twarzy w ramach „fotografii-autoportretów”, umieszczanych zazwyczaj co kilka dni w „przestrzeni wirtualnej” na Jego facebookowym profilu. Maski te odnosiły się często do twórczości innych artystów i artystek, ale były również swoistymi metaforycznymi komentarzami dotyczącymi zarówno kwestii społecznych, artystycznych, jak i egzystencjalnych.

Praca nad tekstem do książki Irka była dla nas w 2021 roku okazją do wielu spotkań i rozmów o życiu i sztuce. Ale rozmowy takie prowadziliśmy nie tylko wtedy, ale również wielokrotnie – i wcześniej. Oczywiście jeszcze jako student, w drugiej połowie lat 90., wiedziałem, że w Szkole pracuje charyzmatyczny Profesor, który znakomicie prowadzi Pracownię Rysunku, bardzo lubianą zresztą i cenioną przez studiujące w niej osoby. W tym czasie jednak nie dane mi było uczęszczać na realizowane tam zajęcia.

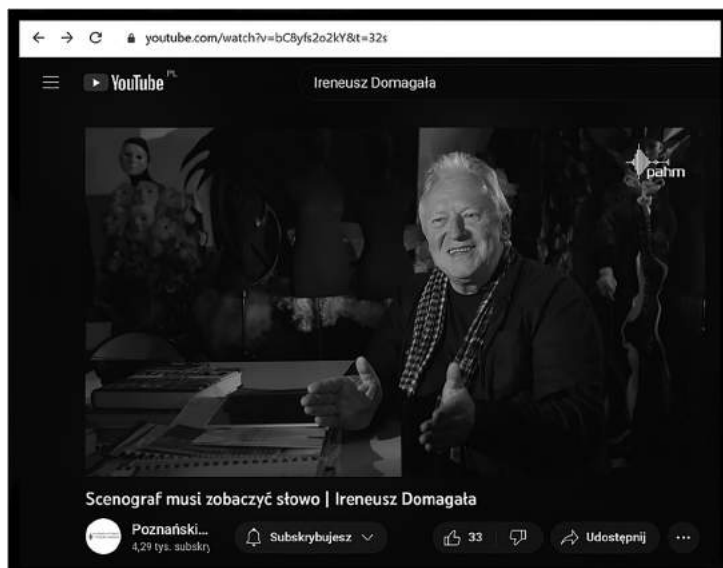
Z Irkiem poznaliśmy się nieco później, krótko po 2000 roku, kiedy byłem już młodym pracownikiem dydaktycznym Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu. Nasza znajomość zaczęła się od przypadkowego spotkania, gdzieś w mieście, i szczerzej, bardzo dla mnie pokrzepiającej rozmowy. Pa-

miętam, że był to akurat dość trudny dla mnie okres, zarówno na płaszczyźnie prywatnej, jak i zawodowej, a Irek okazał mi wtedy wielkie wsparcie i emocjonalną pomoc. I tak zaczęła się nasza ponad dwudziestoletnia „akademicka przyjaźń”. Okazało się, że łączy nas wiele wspólnych zainteresowań, podobnie na wielu płaszczyznach pojmujemy sztukę oraz mamy bardzo dużo tematów do rozmów. Pomimo tego, że istniała między nami pokoleniowa różnica oraz – w tamtym czasie także znaczna różnica statusu uczelnianego – Irek nie stwarzał jakiegokolwiek hierarchicznego dystansu między nami. Poza tym był On osobą bardzo kulturalną, wrażliwą i taktowną oraz niezwykle tolerancyjną, co bardzo mi odpowiadało i co bardzo w Nim ceniłem. Był również człowiekiem o wielkiej dobroci i życzliwości dla innych. Nigdy nie brał udziału w jakichkolwiek intrygach środowiskowych. Nigdy o nikim źle się nie wypowiadał. Wiem również, że nawet dla osób, które nie zawsze odnosiły się do Niego odpowiednio, zachowywał życzliwość, a nawet, w razie konieczności, im pomagał. Był również wspaniałym, tolerancyjnym i otwartym pedagogiem. Osoby studiujące w Jego pracowniach zachowują o nim bardzo dobre wspomnienia, twierdząc, że bardzo wiele je nauczył oraz zawsze służył im wsparciem i zrozumieniem.

Irek miał wspaniałe poczucie humoru i był bardzo towarzyski – po prostu lubił ludzi. Lubił też podróżować, zarówno w kontekście zawodowym, jak i ewidentnie turystycznym. Podczas swych podróży zawsze był jednak bardzo wrażliwy na poznawanie i doświadczanie szeroko rozumianych wpływów artystyczno-kulturowych. Przykładowo jeszcze w latach 80. odbył On staże pedagogiczno-artystyczne, odpowiednio: w 1984 roku – w Brukseli w Saint Lucas Hoger Institut voor Beeldende Kunsten; a w 1985 roku – w Instituto de Artes Plasticas de Taxco w Meksyku. Prywatnie często wyjeżdżał do Hiszpanii, natomiast w 2022 roku, w maju, odbył podróż do Nowego Jorku.

Z Irkiem spotykaliśmy się zazwyczaj kilka razy w roku „na kawie”, w jakiejś wybranej poznańskiej kawiarni, i rozmawialiśmy – całymi wręcz godzinami – o sztuce i życiu. Łączyły nas również pewne wspólne „projekty” artystyczne. Pamiętam, jak latem 2010 roku Irek organizował wystawę swoich „quasi-kostiumowych rzeźb” w Galerii Sztuki Wozownia w Toruniu. Wystawa ta była bardzo życzliwie wpierana przez ówczesną dyrektorkę Galerii, panią Annę Jackowską, jedną z najlepszych i najbardziej kompetentnych dyrektorek instytucji kultury w Polsce, jakie miałem okazję kiedykolwiek poznać. Powracając do wystawy Irka, miałem przyjemność napisać tekst do jej katalogu oraz, nieco później, opublikować w Kwartalniku Rzeźby „Orońsko” tekst problemowy o twórczości Irka. Irek z kolei, w kilku przypadkach, napisał teksty poświęcone mojej sztuce – teksty, które bardzo cenię, bowiem potrafił znakomicie pisać, co u artystów nie zdarza się zbyt często.

Irek był powszechnie lubiany, miał wielu przyjaciół i znajomych, zarówno w środowisku artystycznym, jak i teatralnym. Niektórzy z nich byli z Nim „do końca” – np. prof. Katarzyna Podgórska-Glonti (dziekana Wydziału Architektury Wnętrz i Scenografii UAP) oraz najbliższe współpracownicy z Pracowni Kostiumu Teatralnego wspomnianego Wydziału, podobnie jak znakomita aktorka Teatru Nowego w Poznaniu – pani Daniela Popławska.

Il. 2.

Scenograf musi zobaczyć słowo, Ireneusz Domagała (z serii Poznańskie Archiwum Historii Mówionej), materiał filmowy dostępny pod linkiem <https://www.youtube.com/watch?v=bC8yfs2o2kY&t=32s> (zrzut ekranu z internetowego kanału YouTube, fot. Rafał Boettner-Łubowski)

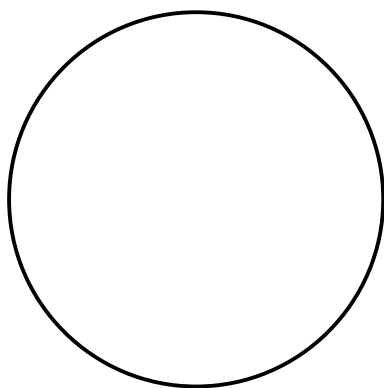
Muszę przyznać, że rok 2022 był dla mnie bardzo trudny, bowiem realizowałem dość pracochłonny projekt, który szczególnie silnie pochłaniał mnie latem i jesienią. Pamiętam, że widzieliśmy się z Irkiem na początku roku 2022, kiedy to podarował mi dopiero co wydaną książkę o *Maskach z czasów zarazy*, w której został opublikowany, jak wspominałem nieco wcześniej, tekst mojego autorstwa. Potem rozmawialiśmy przez telefon w sierpniu, planując niezobowiązująco jakieś spotkanie jesienią. Rozmawialiśmy między innymi o tym, że Irek przeszedł na emeryturę, ale będzie pracował jako konsultant na Wydziale Architektury Wnętrz i Scenografii, co bardzo mnie ucieszyło. Wydawało mi się, że dla Irka nastanie „dobry czas”, który będzie mógł On także poświęcić na własną twórczość artystyczną... Nic nie zapowiadało, że „coś” może się źle ułożyć...

A potem przyszła jesień i tak ogromne nawarstwienie różnych moich obowiązków, że do naszego spotkania nie doszło... Myślałem, że uda się nam spotkać w grudniu, przed Bożym Narodzeniem... Niestety, także w grudniu, zupełnie przypadkowo, dowiedziałem się od jednego z Profesorów z naszej Uczelni, że Irek jest bardzo poważnie chory. Próbowałem się z Nim kilkakrotnie kontaktować telefonicznie, lecz niestety mi się to nie udawało... Dowiedziałem się później, że stan Irka w tym czasie był już bardzo poważny. W rezultacie nie udało mi się z Nim spotkać i porozmawiać, czego bardzo żałuję. Co oczywiste, śmierć Irka w lutym 2023 roku bardzo przeżyłem. Lecz 14 lutego, podczas wydarzenia, o którym wspominałem na początku niniejszego tekstu, byłem też świadkiem tego, jak wielu ludzi przyszło pożegnać Irka, jak dobrze Go wspominali i jak wielki smutek wywołało Jego odejście.

Irek został pochowany 20 lutego 2023 roku w swoim rodzinnym mieście – w Radomiu – w dniu swych 71. urodzin. We wspomnianych radomskich uroczystościach pogrzebowych uczestniczyła także profesor Katarzyna Podgórska-Glonti, dla której było to z pewnością przeżycie bardzo smutne – podobnie jak było bardzo poruszające dla Niej samej, i dla wielu innych Osób, pożegnanie Irka kilka dni wcześniej – 14 lutego – w stolicy Wielkopolski. Myślę, że w pamięci wszystkich tych Osób Irek będzie zajmował nadal bardzo ważne miejsce. Z drugiej jednak strony – bardzo wielu Osobom będzie mocno brakowało Jego życzliwości, dojrzałości, mądrości i dobroci, które są obecnie niematerialnym, ale jakże ważnym i pięknym, „wspomnieniem”, przede wszystkim dla Tych, którzy Irka znali i mogli doświadczyć kontaktu z Jego wspaniałą Osobowością... A proszę mi wierzyć – powtórzę to raz jeszcze – Osób takich jest naprawdę bardzo wiele...

Dla wszystkich tych, którzy chcieliby zobaczyć i usłyszeć Irka raz jeszcze lub po raz pierwszy (pomimo tego, że rzeczywiste spotkanie z Nim jest już niemożliwe), szczególnie wart polecenia jest materiał dostępny w sieci pt. *Scenograf musi zobaczyć słowo* | Ireneusz Domagała (z serii Poznańskie Archiwum Historii Mówionej). Materiał ten można znaleźć pod linkiem: <https://www.youtube.com/watch?v=bC8yfs2o2kY&t=32s>. Jego obejrzenie może stać się bardzo wzruszającym przeżyciem. Dla mnie osobiście – takim właśnie było. ●

Zeszyty Artystyczne

#44 / 2023 / rok XXXII

Rada programowa „Zeszytów Artystycznych”

Izabella Gustowska
Marek Krajewski
Mária Orišková
Jörg Scheller
Miško Šuvaković

Redaktorka prowadząca Magdalena Kleszyńska

Redaktorka naczelna Justyna Ryzek

Zastępczyni redaktorki naczelnej Ewa Wójtowicz

Redaktorka tematyczna Izabela Kowalczyk

Sekretarzynie redakcji Magdalena Kleszyńska

Redaktor graficzny Bartosz Mamak

Korekta Joanna Fifielska, Filologos

Tłumaczenia

Marcin Turski
Józef Jaskulski

Korekta anglojęzyczna Michael Timberlake

Kontakt

zeszyty.artystyczne@uap.edu.pl

ISSN 1232-6682

© Copyright by Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz
w Poznaniu 2023

Wersją pierwotną czasopisma
jest wersja drukowana.

Wydawca

Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu
Wydział Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa
Aleje Marcinkowskiego 29
60-967 Poznań 9

tel. +48 61 855 25 21
e-mail: office@uap.edu.pl
www.uap.edu.pl

Druk

MJP Drukarnia Poterscy Sp. j.
ul. Romana Maya 30
61-371 Poznań

MEiN

UAP | POZNAŃ

WYDZIAŁ EDUKACJI
ARTYSTYCZNEJ I KURATORSTWA

Stworzenie anglojęzycznej wersji publikacji –
płatne ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki
na podstawie umowy nr RCN/SP/0363/2021/1
stanowiących pomoc przyznaną w ramach programu
„Rozwój czasopism naukowych”.

nakład 100 egz.

ISSN 1232-6682

